

Hvad er l'insolite?

Henri Agel: „Miroirs de l'insolite dans le cinéma français“. 7e art. Les Editions du Cerf, Paris 1958.

En af de glosser, der anvendes hyppigt i det franske filmkritiske sprog, er *insolite*. De mindre ordbøger oversætter det til usædvanlig, påfaldende — og undertiden bruger de franske kritikere det, hvor de danske kritikere ville sige ukonventionel. Der er dog den forskel, at medens den tænksomme danske (eller engelske) kritiker ikke uden videre vil lægge en værdi i ukonventionel (eller unconventional), bliver hos franskmændene *insolite* meget let rosende i sig selv. Det chokerende, overraskende, forbløffende kommer let til at stille andre æstetiske begreber i skyggen hos den franske entusiast.

Henri Agel (der skrev om Grémillon i „Kosmorama 13“) er derfor ret sikker på at blive læst af mange landsmænd, når han beskæftiger sig med l'insolite i fransk film. Men han bruger *insolite* på en lidt anden måde end den gangse. Istædts definerer han ganske vist, hvordan han bruger det — måske ud fra den betragtning, at der er lige så mange slags *insolite*, som der er kunstnere. Efter læsning af bogen står det dog næsten helt klart, hvad han forstår ved ordet. Indledningskapitlet påkalder især surrealisterne, og ord som surrealistisk, mystisk, drømmeagtig, særegent poetisk kan hjælpe os til at indkredse l'insolite. Men paradoksalt nok havner Agel til sidst — efter at have gennemgået en række film, som disse ord i større eller mindre grad passer på — i en begejstret omtale af flere nyere franske dokumentarfilm. Paradoxet er dog ikke så stort, som det ved første øjekast kan synes: Flere af disse film søger netop at udtrykke en særegen poesi af virkeligheden og at finde de største og de mærkeligste kræfter i de mindste verdener. For at undgå enhver misforståelse er det måske nødvendigt at tilføje, at poesien ikke mindst findes i skildringer af det frygtelige og grusomme. Franjujs slakterifilm „Le Sang des Bêtes“ og Resnais' film om de tyske koncentrationslejre, „Nuit et Brouillard“, er ikke ladet ude af betragtning.

Bogen er ganske interessant lagt an kompositorisk, idet den begynder med det svageste og slutter med det bedste — altså det efter Agels mening svageste og bedste. Stort set. For tarveligt *insolites* regner han instruktører som Decoin, Davivier, Christian-Jaque og Delannoy. I en lidt grov forkortning kan man måske tillade sig at resumere hans indvendinger derhen, at deres mystifikationsapparat er alt for iøjnefaldende.

Meget viligere er han ikke imod Marcel Carné (måske den af alle filminstruktører, der har været ude for den mest pinefulde revaluering), og det er glædeligt at se Agel tage afstand fra den forlorent

bizarre „Juliette ou la clef des songes“. Den katolske Agel kan heller ikke gudere manuskriptforfatteren Jacques Prévert — han skynder sig dog at pointere, at dette ikke skyldes Préverts antiklerikalisme, og fremhæver, at antiklerikalismen hos Buñuel ikke generer ham. Agel finder Jacques Prévert alt for didaktisk og alt for klovnagtig til at være en rigtig digter og foretrækker langt broderen Pierre („Voyage Surprise“). I det hele taget synes for Agel det didaktiske ofte at diskvalificere til det ægte insolite (som ofte kan findes i den „rene“ farce) — selv Autant-Laras „L'Auberge Rouge“, der i hvert fald er højest usædvanlig i sin blanding af det makabre og det burleske, anses for overvættets belærende, skønt flere scener roses.

Clairs „I en udkant af Paris“ er bare et bolsje, og René Clément frapperer først og fremmest ved den åndelige tomhed, der mærkes i hans film. Lamorisses „Den røde Ballon“ er forceret „poetisk“, ikke poetisk.

Alt dette lyder måske urimeligt i referat, men dommene underbygges med solid argumentation (og nærværende anmelder er næsten enig i alle Agels domme). Først da vi kommer til Cocteau's „Orphée“ („Kærlighedens mysterium“) begynder der for alvor at komme varme i Agels stemme, skønt han ikke undlader at bemærke, at denne instruktørs beherskelse af l'insolite er „invertit“.

Men de største insolites er Jean Epstein (ikke i Poe-filmen, men i flere af de andre værker), naturligvis Jean Vigo og naturligvis Buñuel. De ophæver skellet mellem virkeligheden og mysteriet — som også en række af de moderne franske dokumentarister (som nævnt bl. a. Franju og Resnais) kan gøre det. Med en flot blanding af koncise iagttagelser og intelligent provokerende *dicta* siges der overordentligt meget fængslende og sandt om disse elskede filmkunstnere — dette er filmkritik på et niveau, ingen drømmer om at nå herhjemme inden for en overskuelig fremtid.

Til allersidst kommer — som en apotheose — Rouquières „Lourdes“. Filmen kaldes enestående — „le surnaturel capté à l'état brut“. For Agel må det højeste insolite blive det mystiske i religiøs betydning.

Erik Ulrichsen.

Den store kamp

International Film Annual No. 2. Edited by William Whitebait. John Calder, London 1958.

Vi henlede sidste år med glæde opmærksomheden på den første „International Film Annual“, der er en langt mere lødigt og interessant årbog end Maurice Speeds „Film Review“.

Og nr. 2 er endnu bedre end nr. 1. Som redaktør er Campbell Dixon blevet afløst afløst af den bedre begavede William Whitebait („New Statesman"s filmkritiker), der har været klog nok til at knytte „Sight and Sound“-folkene til foretagendet, som derved har fået et mere sagligt og indsigtfuldt præg.

I artiklen „Three to cheer for“ skriver Lindsay Anderson om Richard Williams' eksperimenterende, filosofiske tegnefilm „The Little Island“, Claude Chabrols her i bladet tidligere omtalte „Le Beau Serge“ og Andrzej Wajdas „Generation“ og „Kanal“. Disse tre instruktører har undgået konformismens morals, og Anderson hylder dem generøst. I nogle principielle betragtninger fremhæver han, at det synes vanskeligere og vanskeligere for filmkunstneren at holde sig fri af konformismen, og han finder derfor, at det i højere og højere grad først og fremmest må være kritikerens opgave at hjælpe de få kunstnere, der ikke bøjer sig for filmverdenens mange trykpression. „On the battlefield of the cinema, the critic also has his place in the line“. Med en let fornær-